

Global express

L'actualitat a l'aula

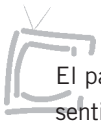
L'Afganistan: Guerra contra el terrorisme?

El futur és més incert i el món un lloc més insegur després dels atemptats contra les Torres Bessones a Nova York i després de la guerra que, de moment, ha posat en el seu punt de mira a l'Afganistan.

Aquesta edició de Global Express analitza la cobertura mediàtica de la crisi, les respostes polítiques als atemptats i la guerra, i l'augment de la xenofòbia contra ciutadans musulmans.

Els mitjans informen de la tragèdia

El passat 11 de setembre ningú no podia creure el que veia i sentia. Qui podia atacar els Estats Units? Al cap de deu minuts del primer impacte contra les Torres Bessones de Nova York hi havia cents de milions de persones enganxades al televisor, sense poder apartar la mirada atònita davant la magnitud de l'esdeveniment.

A partir d'aquell moment els mitjans de comunicació ens informen cada dia sobre la guerra contra el terrorisme, que,

amb el lema "Llibertat Duradora", pretén convertir el món en un lloc més segur. S'estima que uns 3.000 corresponsals s'han desplaçat a la zona del conflicte. Malgrat això, la versió dels fets que aquests periodistes han transmès fins ara ha estat molt parcial, ja que la situació de guerra i la censura imposada per les parts involucrades en el conflicte els ha impedit accedir a altres fonts que no siguin les oficials o apropar-se a la realitat dels afganesos que han sofert els bombardejos.

No tots pensem el mateix

Malgrat la condemna majoritària dels atemptats, no tothom aprova la guerra contra l'Afganistan. Als Estats Units, pocs dies després dels atacs, algunes cadenes de ràdio i televisió censuraven cançons com Imagine de Lennon, i denunciaven intel·lectuals com Susan Sontag o Noam Chomsky per les seves crítiques a l'actuació del govern. Però al seu torn 150 universitats es mobilitzaven reclamant una resposta pacífica al terrorisme, les diferents esglésies s'unien per demanar que prevalgués el seny i cents de milers de cartes de ciutadans de tot el país demanaven al seu president que no declarés la guerra.

A l'Amèrica Llatina també apareixien veus dissonants de les oficials. "Avui ha començat una guerra que cobrirà de cementiris tot el planeta", escrivia Joao Pedro Stedile, un dels líders del Moviment Sense Terra del Brasil. Escriptors com el mexicà Carlos Fuentes, l'uruguaià Eduardo Galeano i molts més van expressar el seu temor que els atacs militars condueixin a un incendi geopolític que revifi els vells fantasmes de la Guerra Freda. "Nosaltres rebutgem la doble moral amb la qual l'agressió militar troba suport en operacions humanitàries i destrueix els habitatges de milers d'homes, dones i nens a l'Afganistan", escrivien els tres premis Nobel de la Pau Mairead Corrigan Maguire, Adolfo Pérez Esquivel i Rigoberta Menchú al seu col·lega Kofi Annan, el recentment lloreat secretari general de l'ONU. L'investigador Leo Gabriel, de l'Institut Ludwig-Boltzmann de Viena per a l'Amèrica Llatina, escrivia: "...l'espiral de venjança mai no condueix a la pau. Només si els conflictes socials, polítics i culturals entre el Nord, l'Orient i el Sud s'ataquen d'arrel es podrà substituir el caos actual per un ordre mundial més just."

Altres veus fins i tot han argumentat que els atemptats no són més que el fruit de la política exterior dels Estats Units dels darrers anys. El jesuïta J. I. González Faus citava a La Vanguardia una religiosa anglesa: "de vegades he sentit ràbia contra els

Estats Units; però hem patit tant que no li ho desitjo a ningú, ni tan sols a aquest país que tanta culpa té del nostre calvari". L'investigador de la pau noruec John Galtung recorda que "des del final de la Segona Guerra Mundial els Estats Units han fet 228 intervencions militars sense mandat de l'ONU", i afegeix que "amb l'ajuda de la CIA han perdut la vida 7 milions d'homes, dones i nens només entre 1949 i 1987".

Són molts els qui diuen **NO** a la guerra

Amb prou feines un mes després dels atemptats havien sorgit prop de mil coalicions per la pau en més de 60 països. Més d'un milió de persones s'han manifestat contra la violència militar en unes 460 protestes (139 als Estats Units), i les principals ciutats europees han estat escenari d'infinitat de protestes contra la guerra, perquè, com va dir un orador a Madrid, "els bombardejos no són legítima defensa sinó il·legítima venjança". Les més nombroses han tingut lloc a Itàlia, on 250.000 persones van marxar per la pau. A Berlín prop de 30.000 persones es van manifestar contra la guerra. "L'horror de la Segona Guerra Mundial va fer dels alemanys persones molt cautes", va afirmar la doctora Hannes Wand. A totes aquestes manifestacions cal afegir les protestes en contra dels Estats Units que s'han succeït al Pakistan, a Indonèsia, a les Filipines, a Malàisia, a l'Índia i a l'Orient Mitjà.

Musulmans sota sospita

Musulmans sota sospita

"Malgrat la condemna generalitzada dels països àrabs i musulmans als atacs de l'11 de setembre, els líders són conscients que ben poc poden fer per apaivagar la ràbia dels seus pobles contra els Estats Units", escrivia Reem Haddad per a la prestigiosa revista New Internationalist. Si bé molts musulmans senyalen amb el dit els Estats Units i Occident com a responsables de la situació dels seus germans palestins i iraquians, la majoria no donen suport als actes de violència extrema. Malgrat això, els esdeveniments de setembre han polaritzat les opinions, especialment després que George W. Bush declarés que "o esteu amb ells o esteu amb nosaltres", en un evident gest de declarar com a enemics, i per tant vulnerables a les accions de represàlia i venjança dels Estats Units, els qui no s'unissin a la seva causa.

Augment de la xenofòbia

El xeic Yusuf Al-Qaradawi, un reconegut estudiós de l'islam, ens recorda que la seva és "una religió de tolerància, té l'esperit

humà en alta estima i considera que els atacs contra persones innocents són un pecat greu". Així ho reflecteix el versicle alcorànic que diu: "qui mati un ésser humà, llevat que es tracti d'un homicidi involuntari o per corrupció sobre la terra, serà com si hagués matat tota la humanitat, i aquell qui salvi encara que sigui una sola vida serà com si hagués salvat tota la humanitat" (Al Ma'dah: 32).

Malgrat això, els recels i fins i tot les agressions contra ciutadans musulmans han augmentat en molts països arran dels atacs contra els Estats Units. Mentre el president Bush i el primer ministre Blair es van entrevistar amb dirigents de la comunitat islàmica dels seus respectius països, a Espanya no s'ha fet encara cap gest institucional d'acostament a la comunitat musulmana malgrat la seva creixent presència en la nostra societat. Però de ben poc serveix que els governs llancin proclames contra el racisme si continua el bombardeig mediàtic sobre la responsabilitat musulmana en l'hecatombe de l'11 de setembre.

Creences i estereotips sobre l'Islam:

Creences i estereotips sobre l'Islam:

Molts no-musulmans creuen que tots els àrabs són musulmans. Però en països àrabs, com Egipte, l'Iraq, Síria o l'Iran, hi ha altres grups religiosos. El 15% dels palestins, per exemple, són cristians. I en països no àrabs com l'Iran, el Pakistan, Bangla Desh, Malàisia, Indonèsia i altres països de l'Àfrica Subsahariana, la majoria de la població és musulmana.

Per als no-musulmans la cultura islàmica és inamovible, monolítica i sense diversitat. Però dins del món islàmic hi ha un debat obert sobre conceptes com els drets humans i les llibertats civils, així com la relació amb altres creences religioses.

Creiem que és una amenaça per al món occidental. Sovint Occident representa una amenaça per als valors ètics i morals de l'islam. Però això no vol dir que tots els musulmans s'oposin al model de societat occidental.

Creiem que la cultura musulmana maltracta la dona. La majoria de les religions i cultures no han estat capaces d'eradicar totalment la discriminació de gènere ni la desigualtat en les relacions entre dones i homes. I encara que és cert que en alguns països islàmics es conculquen sistemàticament els drets de la dona, en altres com Egipte, Líbia, el Líban i l'Iran la participació de la dona en la vida política, social i econòmica és un fet. Per a molts islamistes la discriminació de la dona és resultat d'una interpretació distorsionada de la fe islàmica, que de cap manera no recull l'Alcorà.

Creiem que els musulmans defensen la guerra santa. El concepte de guerra santa o yihad ha estat desvirtuat per la seva associació a la lluita armada. Però yihad vol dir esforçar-se per ser un bon musulmà i propagar la fe. Aquesta propagació s'ha de fer a través de la convicció, mai de la coerció.

En nom de la seguretat, les llibertats civils en dubte

Els defensors de les llibertats civils als Estats Units temen que la desesperació per aturar el terrorisme serveixi d'excusa per a restringir els drets dels ciutadans. De fet, el govern ha introduït mesures d'emergència que restringeixen els drets dels immigrants i donen més poder a les forces de seguretat. La nova Acta Antiterrorista 2001 amplia la definició de terrorista a qualsevol individu que proveeixi de material de suport qualsevol organització terrorista, fins i tot si la persona ignora que hi està col·laborant. El 22 d'octubre l'FBI havia detingut 830 persones, la majoria acusades de ser "testimonis materials". Per aquesta raó poden restar empresonades indefinidament sense proves ni càrrecs formals. Els detinguts són majoritàriament àrabs, i el principal delictes d'alguns d'ells és que el seu cognom és similar al dels presumptes pirates aeris.

Uns altres van tenir la mala sort de ser veïns seus o d'anar a resar a la mateixa mesquita.

Alguns països europeus com Holanda, el Regne Unit o Espanya també han aprofitat la conjuntura per a reforçar les seves polítiques de control social. Arreu del món milions de persones han demanat una resposta al terrorisme basada en la justícia i no en la venjança. Això vol dir exigir proves i un judici amb garanties per als presumptes responsables. Encara avui cal provar que Bin Laden i el seu moviment Al-Qaida siguin únics responsables dels atemptats o que l'Afganistan sigui el principal refugi dels terroristes islamistes. En tot cas, el fervor per un major control social amenaça el que s'ha aconseguit amb dècades de lluita pels drets civils. Entre aquests, el dret a pensar diferent, a dir-ho i a fer tot el possible perquè les coses canviïn pacíficament.

Glossari:

De què parlem quan ho fem de...

...**llibertats civils?** Són el límit a la intervenció de l'Estat i protegeixen aquelles àrees de la vida considerades privades.

...**societat civil?** Els ciutadans i ciutadanes organitzats en entitats i organitzacions que no estan sota control de l'estat i que tenen un paper actiu i fonamental en qualsevol sistema democràtic.

...**drets humans?** Els drets que totes les persones tenim a causa de la nostra condició d'éssers humans, i al marge de les lleis que hi hagi en el país en què vivim: el dret a la vida, a l'educació i la salut, a l'alimentació, a la llibertat, etc.

...**terrorisme?** Violència sistemàtica contra un poder establert per a la consecució de determinats objectius polítics. Cada govern aplica una definició pròpia de terrorisme. Així, el règim sud-africà d'apartheid considerava que Nelson Mandela era un terrorista, encara que la seva lluita fos pel dret d'un poble a viure amb dignitat. Cal no oblidar que també hi ha alguns estats terroristes, com el nazi.

...**tolerància?** La voluntat de no discriminar ningú pel seu credo religiós o les seves opinions polítiques. Tolerància vol dir que una persona respecta que una altra sigui diferent o faci coses diferents. Però això no vol dir que les accepti. En les societats multiculturals la tolerància permet mantenir la pau, però no garanteix la igualtat. En aquest sentit, el Premi Nobel portuguès José Saramago ens ofereix una altra paraula: igualtat.

...**xenofòbia?** Por i/o odi cap als estrangers.

Guia didàctica

Guia didàctica

La proposta que adjuntem s'adreça a l'alumnat d'educació secundària. Les activitats poden ser d'utilitat per a l'àrea de socials d'ètica, tutories o religió, així com per a qualsevol docent interessat en el tema. L'objectiu d'aquesta proposta és reconèixer i identificar la gran varietat de factors i actors que intervenen en tot conflicte armat, evitant amb això la simplificació maniqueista a la qual ens tenen acostumats alguns mitjans de comunicació social.

AUTOR: FERRAN POLO

Activitat nº 1:

Anàlisi d'imatges

Objectiu: Fer aflorar els sentiments que generen les imatges presentades i descobrir que qui més pateix els conflictes armats és la població civil.

Orientacions: Les fotos 1 i 2 mostren com la població civil sofreix les conseqüències dels conflictes armats. La foto 3 presenta les persones que creuen i que defensen que la guerra mai no és la solució a aquests problemes. Abans de respondre les preguntes s'aconsella fer una descripció de les imatges presentades. Posteriorment es plantejarà la pregunta 4, que es respondrà després d'haver analitzat la situació a través de les activitats següents.

Activitat nº 2:

Qui es beneficia d'aquesta "guerra contra el terrorisme"?

Objectiu: Identificar tres interessos diferents (entre molts altres, geoestratègics, ètnics...) que intervenen en l'actual conflicte a l'Afganistan.

Orientacions: Es recomana comentar col·lectivament les informacions per a passar a les respostes individuals. En la primera activitat (5), i una vegada llegits els textos informatius, es pretén que l'alumnat identifiqui què hi ha al darrere de la "nova ruta de la seda negra". El cartell de la pel·lícula es pot aprofitar per a comentar com els talibans han estat fomentats pels Estats Units, el Pakistan i l'Aràbia Saudita. El mapa que es presenta, a més de localitzar geogràficament la zona en conflicte, es pot fer servir per a visualitzar les sortides de gasoductes de Turkmenistan, alternatives a la via russa a la mar Càspia o a la via iraniana que dona al Golf Pèrsic. La següent activitat (6) es basa en la lectura de titulars de premsa i d'un còmic. Es pretén identificar altres interessos, com ara el comerç d'armes, el foment de la indústria armamentística....

L'activitat següent (7) té com a objectiu que l'alumnat, a partir d'un mapa, descobreixi que hi ha molts països en què actuen grups islàmics extremistes armats. Al-Qaida pretén que molts d'aquests països instaurin règims similars al talibà. Les reaccions dels diferents governs han estat de gran violència davant les

nombroses manifestacions en favor d'aquest règim. Seria molt oportú fer una aproximació a la gran varietat de models de govern en els diferents països islàmics (laics, amb la llei alcorànica prevista en la constitució...), així com les diferents pràctiques de l'Alcorà (sunites, xiïtes, wahhabites, sufís...).

A partir de la lectura de l'entrevista es pretén que l'alumnat identifiqui els objectius polítics i les estratègies d'Al-Qaida com a beneficiaris d'aquesta crisi.gímenes similars al talibán.

Activitat nº 3:

Qui són els perdedors d'aquesta "guerra contra el terrorisme"?

Objectiu: Reconèixer que és la població civil qui més sofreix les conseqüències dels conflictes armats.

Orientacions: Es recomana analitzar les dades quantitatives del mapa per a fer palès el drama de la població. Però no ens podem quedar en meres xifres: cal mirar d'imaginar, de descobrir, el sofriment de la població que es veu obligada a fugir. Amb el còmic es pretén fer palès una vegada més que la població civil és qui més sofreix les conseqüències dels conflictes armats.

Una vegada analitzats els actors beneficiaris del conflicte, així com les poblacions que en sofreixen les conseqüències, podem tornar a la pregunta núm. 4 de l'activitat inicial: per què creus que les persones de la foto 3 diuen "No a la guerra"?

Activitat nº 4

I nosaltres què hi podem fer?

Objectiu: Fomentar l'esperit crític i participatiu de l'alumnat davant els esdeveniments mundials. Potenciar actituds crítiques davant la violència i la cultura de la guerra.

Orientacions: Es proposen quatre temes de fons per debatre. El grup classe es pot dividir en quatre i assumir-los tots. Cada grup haurà de presentar les seves conclusions en forma de mural i exposar-les a la resta de companys i companyes.

Llibres d'interès:

Llibres d'interès:

El grito silenciado

Ana Tortajada
Ed. Grijalbo Mondadori
2001
269 pàgines

Un invierno en Kandahar

Ana Mª Briongos
Ed. Laertes
2000
280 pàgines

Más allá del Islam

Antoni Segura
Alianza Editorial
2001
408 pàgines

Los talibán

Ahmed Rashid
Ed. Península
2001
384 pàgines

Pàgines web:

Pàgines web:

Sobre L'Afganistan i el conflicte actual (en espanyol)

<http://www.onu.org/paises/afganistan.htm>
<http://www.guiadelmundo.org/gdm2001/cd/countries/afganistan/sinopsis.html>
<http://www.sigloxx.net/Afganistan/datosbasicos/afginicia.htm>
<http://es.fc.yahoo.com/a/afganistan.html>
<http://www.rebellion.org>

Altres pàgines interessants (en espanyol):

<http://www.IntermonOxfam.org>
<http://www.ehu.es/hegoa>
<http://www.fuhem.es/cip/confli.html>

Altres pàgines interessants (en anglès)

<http://www.oxfam.org.uk>
<http://www.panos.org.uk>
<http://www.media-awareness.ca>
<http://www.childrennow.org>
<http://www.rawa.org>

També pots visitar la pàgina de Global Express (en anglès)

<http://www.dep.org.uk/globalexpress>

**Visita la nostra web i descarrega't
el Global Express! !**
www.IntermonOxfam.org/educar/global

Global Express pretén generar preguntes entre els i l'alumnat de les nostres escoles sobre el que expliquen els mitjans de comunicació. Es tracta de promoure una visió crítica de la realitat que els permeti comprendre l'estat del món i, en especial, de la situació del món en desenvolupament.

Global Express és una iniciativa de: Development Education Project (Regne Unit), Panos Institute (Regne Unit), Centrum VOOR Mondiaal Onderwijs (Holanda), Centro Educazione Mondialita (Itàlia) i Intermón Oxfam (Espanya). Global Express està finançat per la Unió Europea.